

Večjezičnost in identiteta v Evropi 21. stoletja

Čeprav je pandemija Covid-19 onemogočila »fizično« srečanje evropskih strokovnjakov in državljanov v Gironi marca 2019 se je leto kasneje forum o "Večjezičnosti in identiteti v Evropi 21. stoletja" izvedel prek spleta, in je trajal kar tri popoldneve. Združil je 12 strokovnjakov (jezikoslovcev, zgodovinarjev, geografov, pedagogov, filozofov, antropologov) iz šestih držav in približno 170 državljanov iz 15 držav: 13 evropskih (vključno 9 iz EU) in 2 azijski.

Kakšna je vloga jezikov v Evropi 21. stoletja? Kako so povezani z identitetami? Kako je glede jezikov manjšin? In kako je glede jezikov, ki so se pojavili preko priseljevanja? V državi kot je Katalonija, z močno nacionalno identiteto, tesno povezano s katalonskim jezikom, se je večina udeležencev (Katalonci iz španske in francoske države) pozvala k večjemu spoštovanju regionalnih, nacionalnih in evropskih institucij do manjšinskih jezikov.

Številni udeleženci foruma so bili neposredno povezani s področjem izobraževanja (šolski učitelji, študenti/učenci, administrativno osebje), zato se je del razprave osredotočil na vlogo šol pri spodbujanju večjezičnosti. Eden glavnih zaključkov je bil, da je treba jezikovno raznolikost v izobraževalnem svetu podpirati, v kontekstu spoštovanja in izražanju interesa za vse jezike.

1. Evropski jezikovni mozaik. Jeziki in identitete.

Sociolingvistična realnost različnih evropskih regij je precej raznolika. Vendar ravno na obmejnih območjih je ta raznolikost v jezikih in identitetah najbolj očitna. Če primerjamo zemljevid politične Evrope z zemljevidom jezikovne Evrope lahko najprej opazimo, da meje med njima praktično nikoli ne sovpadajo. Z izjemo Islandije, Andore, San Marina in Malte so vse druge države evropskega kontinenta večjezične (in to, logično, ni značilno zgolj za Evropo, ampak realnost globalnega sveta). V tem kontekstu je na obmejnih območjih prisotnost večjezičnosti največja, in tudi največja izpostavljenost jezikom sosednjih držav (preprosto zaradi svoje geografske bližine, pa tudi zato, ker so to tranzitna območja).

"Udeleženci vidijo, kako kljub deklaraciji o nameri glede jezikovne raznolikosti evropske institucije v praksi ignorirajo jezike, ki jih govorijo milijoni evropskih državljanov."

Vzhodni del meje med Španijo in Francijo je ozemlje, kjer jezik in identiteta predstavljata pomemben del strasti do življenja. Na obeh straneh sedanje upravne meje živijo državljani, ki imajo skupno zgodovino, jezik (katalonščina) in občutek identitete, ki je tesno povezan s tem jezikom (čeprav ta identiteta ne izključuje drugih). Ti državljani občutijo, kako — kljub izjavam o nameri glede jezikovne raznolikosti ter jezikovnih in kulturnih pravic, evropske institucije v praksi ignorirajo jezik, ki ga govori približno 10 milijonov evropskih državljanov (skupaj z ostalimi avtohtonimi jeziki, ki so prezrti, in ne pozabimo na stotine jezikov, ki so jih s seboj prinesli priseljenci, novi evropski državljani). Druga tema razprave se je nanašala na vprašanje, v kolikšni meri jeziki sooblikujejo identitete.

2. Identificirane ovire

Na ozemlju Evropske unije se govori več kot 80 avtohtonih jezikov, od katerih je samo 24 uradnih jezikov. Kljub temu, da je eno od temeljnih načel EU večjezičnost, določena v Listini o temeljnih pravicah (od leta 2000), ta načela na koncu upoštevajo le uradne jezike držav, posledično je več kot 40 milijonov Evropski državljani, ki govorijo neuradni „regionalni“ ali „manjšinski“ jezik, prezrtih. Dejstvo, da so evropske nacionalne države, zlasti od 17. in 18. stoletja dalje, nastajale na podlagi politične, ekonomske, kulturne in jezikovne standardizacije, pomeni, da so nacionalne identitete tesno povezane z jeziki. Slednje pomeni precejšnjo oviro za oblikovanje nadsionalne evropske identitete, saj v nobenem primeru ne more temeljiti na jezikovni standardizaciji (ampak namesto tega obstajajo nekateri skupni kulturni elementi evropskega projekta, ki temeljijo na dediščini klasičnih kultur in krščanstva).

3. Predlogi za prihodnost: vloga Evrope

Geslo projekta EU je "Združeni v raznolikosti". Kar zadeva jezike, je EU nekonvencionalna organizacija, saj so vsi uradni jeziki držav članic uradni jeziki EU in se uporabljajo v zakonodaji in institucijah EU. Vendar je slednjo idejo potrebno razširiti izven uradnih jezikov držav članic. Druga pomembna ideja je razviti obstoječe instrumente, na primer Evropsko listino o regionalnih ali manjšinskih jezikih, ki jo je Svet Evrope podprl leta 1992, vendar prostovoljne narave. Do danes jo je ratificiralo le 25 od 47 držav članic Sveta Evrope (čeprav je treba opozoriti, da so države same odvisne od tega, katere člene pogodbe želijo izvajati in za katere jezike). Druge države, kot so Francija, Turčija ali Rusija, je še niso ratificirale.

Kar zadeva evropske institucije, so državljani zahtevali večje spoštovanje vseh jezikov (zlasti manjšinskih), ne glede na ekonomske stroške (zaradi povečanja stroškov prevajanja in tolmačenja).

Državljani bi morali imeti možnost, da v institucijah uporabljajo svoj materni jezik. Nazadnje, vloga izobraževanja je ključna: spodbujati boljše usposabljanje učiteljev, da bodo imeli orodja za spodbujanje večjezičnosti in medkulturnosti (ob zavedanju o obstoju jezikov in kultur, ki so jih priseljenci prinesli v zadnjih desetletjih) kot sredstvo za bolj enotno Evropo.

“Vloga izobraževanja je ključna: spodbujati je treba boljše usposabljanje učiteljev, da bodo imeli orodja za spodbujanje večjezičnosti in medkulturnosti.”

Apéndice: Programa del fórum – Girona (on-line), 9, 11 y 18 de marzo de 2021

Torek, 9. marec	
16h	Pozdravni nagovor Sílvia Llach, vicepresident of Territory and Social Compromise Jordi Cicres, University of Girona
16h10	Identiteta skozi filozofsko perspektivo Joan Vergés, University of Girona
16h30	Identiteta skozi antropološko perspektivo Carles Serra, University of Girona
16h50	Razprava
17h05	Evropa in lingvistični zakon Joan Becat, Institute of Catalan Studies and University of Perpignan Via Domitia
17h25	Vloga jezikov v evropskih organizacijah Birte Wassenberg, Sciences Po-University of Strasbourg
17h45	Razprava
18h	Konec prvega dne

Četrtek, 11. marec	
16h	Pozdravni nagovor Martina Camiade, Institute of Catalan Studies and University of Perpignan Via Domitia
16h05	Jeziki Katalonije Carme Junyent, University of Barcelona
16h25	Multikulturalism, multilingualizem in andorska identiteta Alexandra Monné, University of Andorra
16h45	Večjezičnost v obmejnih regijah: primer zgornjega Porenja Margot Bonnafous, Euro-Institut Kehl
17h05	Razprava
17h20	Jezikovne izkušnje v šolah La Bressola v severni Kataloniji Cesc Franquesa, La Bressola (School network in Northern Catalonia, France)
17h35	Politični boj in meje jezikov in identitet na Sevrenem Irskem Anthony Soares, Center for Cross-Border Studies, Northern Ireland
17h50	Debate

18h	Konec drugega dne
Četrtek, 18 marec	
16h	Pozdravni nagovor Jordi Cicres, University of Girona
16h05	Meja, privilegirana opazovalnica jezikov Narcís Iglesias, University of Girona
16h25	Medkulturno upravljanje in večjezičnost Eithne Knappitsch and Karin Martin, Carinthia University of Applied Sciences, Austria
16h45	Razprava, predlogi, zaključki
18h	Zaključek foruma

Več informacij:

<https://sites.google.com/view/multilinguisme-i-identitat/es>

<http://www.transfrontier.eu/tein4citizens/>

 @TEIN4Citizens